

ХУЛОСАИ

комиссияи экспертии шурои диссертатсионии 6D.КOA-021-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон оид ба диссертатсияи номзадии Алиева Чамила Файзовна дар мавзуи «Нақши Садриддин Айнӣ дар таҳрири забони асарҳои бадеӣ ва публицистӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.01- Забони тоҷикӣ

Диссертатсияи номзадии Алиева Чамила Файзовна дар мавзуи «Нақши Садриддин Айнӣ дар таҳрири забони асарҳои бадеӣ ва публицистӣ» ба таҳқиқ ва омӯзиши услубшиносию ҳусни баён ва таҳрири адабӣ, ки яке аз масъалаи муҳимму рӯзмарра ва нисбатан мураккаби забоншиносии муосир маҳсуб мешавад, бахшида шудааст. Муҳаққиқ кӯшиш намудааст, ки бо истифода аз сарчашма ва манбаҳои фаровони таҳқиқ ва қорҳои илмии муҳаққиқони ватанию хориҷӣ хусусиятҳои услубии устод Садриддин Айнӣро дар таҳрири асарҳои бадеӣ мавриди таҳқиқи хоса қарор бидиҳад. Аз рӯи нишондоди сарчашмаҳо маълум мешавад, ки саҳми адибон ва мутафаккирони классики тоҷик дар таҳрири асарҳои бадеӣ назаррас будааст. Омӯзишу баррасии забони асарҳои гаронарзиши онҳо яке аз вазифаҳои муҳим ва мубрами забоншиносони муосири тоҷик маҳсуб мешавад. Истиқлолият барои таҷдиди арзишҳои миллии ва махсусан, пасдории асолати забони миллии имкониятҳои бесобиқаеро фароҳам овард, ки дар заминаи он илми забоншиносии тоҷик хеле зиёд пеш рафт ва ташаккул ёфт. Аз ин ҷост, ки намунаи беҳтарини асарҳои адибон ва нависандагони гузашта ва муосири тоҷик нуқтасанҷона таҳрир шуда, дубора ба нашр расидаанд ва дастраси хонандагони сершумори худ гаштаанд, ки саршори ғизои маънавианд.

Забоншиносии тоҷик дар баробари риштаҳои дигари илмӣ дар самтҳои мубрами таҳқиқу пажӯҳиш, аз ҷумла, дар самти услубшиносӣ ва ҳусни баён рушд карда истодааст. Ба ин васила, вижагиҳои мухталифи забонии асарҳои бадеӣ ва тарзи баёни онҳо аз тарафи олимону забоншиносон мавриди таҳқиқу омӯзиши амиқ қарор гирифтааст. Дар ин замина, баррасии услуби Садриддин Айнӣ дар таҳрири забони асарҳои бадеӣ ва публицистӣ аз самтҳои назаррас ва қобили қабул муаррифӣ мешавад. Таҳлилу таҳқиқи масъалаҳои муҳимму афзалиятноки услубшиносию ҳусни баён ва таҳрири адабӣ яке аз ҷанбаҳои арзишманд маҳсуб ёфта, муҳаққиқонро водор месозад, ки дар заминаи собиқаи таърихӣ ва дастовардҳои муҳим ба пажӯҳиши услубшиносӣ ва таҳрири адабӣ пайваста сайёу кушиш намоянд. Дар ин раванд дар илми

забоншиносии муосири тоҷик низ таҳлилу баррасӣ намудани услуби асарҳои классикӣ яке аз вазифаҳои аввалиндараҷаи олимону муҳаққиқони ватанию хориҷӣ ба шумор меравад.

Мубрамияти мавзӯ дар он зоҳир мегардад, ки то ба имрӯз роҷеъ ба фаъолияти муҳарририи Садриддин Айни таҳқиқоти ҷудогона ва мукамал анҷом дода нашудааст ва диссертатсияи мазкур дар ин ҷабҳа кӯшиши аввалин аст. Аз ин рӯ, диссертант кӯшиш намудааст, ки хусусиятҳои фардии таҳрири адабиро баррасӣ намуда, баромади таърихӣ ва ё этимологияи ин илмро аз сарчашмаҳо аниқ намояд ва дар омӯзишу таҳқиқи услубшиносӣ ва ҳусни баён то дараҷае саҳмгузор бошад. Дар рисола муҳаққиқ таҳрири адабиро ба қисматҳои гуногун гурӯҳбандӣ мекунад ва доир ба навҳои таҳрир маълумоти муҳим пешниҳод менамояд. Муҳаққиқ Алиева Чамила Файзовна дар рисолааш «Нақши Садриддин Айни дар таҳрири забони асарҳои бадеӣ ва публицистӣ» вижагиҳои услубӣ, таҳрири забони асарҳои адибон, ки аз тарафи устод Айни басо мӯшикофона ва бо як масъулияти баланд анҷом дода шудааст, ба риштаи таҳқиқ кашидааст. Дар рисола аниқ карда шудааст, ки саҳми адибон, ҳамзамонону ҳамкорони устод Айни дар тавсифу инъикоси фаъолияти муҳарририи ӯ ниҳоят калон аст.

Ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқи диссертатсияи мавриди назар баррасӣ ва омӯзиши ҷанбаҳои гуногуни фаъолияти муҳарририи Садриддин Айни дар заминаҳои мухталиф қарор дорад, зеро кори муҳарририи ӯ ба он миқёсу аҳаммияте, ки дар рушду камоли забони адабии тоҷик, ислоҳи забони тарҷумаи осори бадеӣ ва пешрафти нависандагону адибони алоҳида дорад, то ба имрӯз диққати касеро ба худ ҷалб накардааст.

Навгони таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки бори нахуст фаъолияти муҳарририи Садриддин Айни дар заминаи осори адабии классикӣ ва муосир, меъёрҳои забони тоҷикӣ, вижагиҳои тарҷума ва тафсири забони асарҳои адибони классик ба таври пурра ва мукамал мавриди таҳқиқ қарор мегирад. Бинобар ин, рисолаи мазкур кори муҳим ва айнизамонӣ буда, дорои арзиши баланд аст. Мавриди зикр аст, ки таҳқиқоти диссертатсионии мавриди назар бо барнома ва мавзӯҳои илмии даврони муосир робита дошта, ҷиҳати тадриси фанҳои услубшиносию ҳусни баён, забоншиносӣ, назарияи забон ҳамчун маводи ёрирасон кӯмак карда метавонад.

Диссертатсия ба талаботи банди 31-33-и “Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” аз 30-июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад. Диссертатсия

бевосита аз тарафи муаллиф навишта шуда, дорои мазмуну мундариҷаи ягона мебошад. Натиҷа ва нуқтаҳои илмии барои Ҷимоя пешниҳодшуда саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

Натиҷаҳои асосӣ, хулосаҳои таҳқиқ ва тавсияҳои муаллиф дар 5 мақола, ки дар маҷаллаҳои илмии тақриршавандаи КОА-и назди Президенти ҶТ ва КОА ФР нашр шудаанд ва феҳристи он дар охири автореферат оварда шудааст, инъикос ёфтанд. Мақолаҳои чопшудаи унвонҷӯ ва теъдоди онҳо фарогири мазмуну муҳтавои диссертатсия буда, ба талаботи банди 34-35-и “Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Дар диссертатсияи мавиди назар истифодаи мавод бидуни ишора ба муаллиф, ё маъхаз ба назар намерасад. Ин аз риоя шудани банди 37-и “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ” гувоҳӣ медиҳад.

Дар хулосаи диссертатсия дастовардҳои таҳқиқ ва моҳияти масъалаҳои меҳварӣ зикр ёфта, дурнамои кори диссертатсионӣ таъин шудааст. Аҳаммияти таҳқиқ, навгониҳои илмии диссертатсия ва арзиши амалии онро ба назар гирифта, комиссияи экспертӣ ба чунин хулоса омад, ки диссертатсияи Алиева Ҷамила Файзовна дар мавзӯи «Нақши Садриддин Айни дар таҳрири забони асарҳои бадеӣ ва публитсистӣ» таҳқиқоти анҷомёфта буда, ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ аст ва онро барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.01.- Забони тоҷикӣ пешниҳод кардан мумкин аст.

Комиссияи экспертӣ дар асоси банди 60-и “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ” пешниҳод менамояд:

1. Диссертатсияи Алиева Ҷамила Файзовна дар мавзӯи «Нақши Садриддин Айни дар таҳрири забони асарҳои бадеӣ ва публитсистӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.01.- Забони тоҷикӣ, ки дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D. КОА-021-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тариқи овоздиҳии ошкоро ба Ҷимоя қабул карда шудааст, барои Ҷимоя пешниҳод карда шавад.

2. Комиссияи экспертӣ муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ-таҳқиқотиашон ба ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ мувофиқат мекунад, ба ҳайси муқарризони расмӣ тавсия медиҳад:

- **Раҳматуллозода Саҳидод Раҳматулло** – доктори илмҳои филологӣ, профессор, узви вобастаи Академияи миллии илмҳои

Тоҷикистон, муовини раиси Кумитаи забон ва истилоҳоти назди
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- Абдусамадзода Эраҷ Абдусамад – номзади илми филология,
дотсенти кафедраи забоншиносӣ ва таърихи забони Донишгоҳи
давлатии Кӯлоб ба номи Адуабдуллоҳи Рӯдакӣ;
- 3. Ба сифати муассисаи пешбар **Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои
хориҷии Тоҷикистон ба номи С.Улуғзода** пешниҳод карда мешавад.
- 4. Барои гузоштани эълони ҳимоя, матни диссертатсия ва
автореферати он дар сомонаҳои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва
Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон иҷозат дода шавад.
- 5. Барои чопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис ва ирсол гардидани он
ба суроғаҳои таъйиншуда иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи экспертӣ:

доктори илми филология, профессор,
узви шурои диссертатсионӣ

Гадоев Н.

Аъзои комиссияи экспертӣ:

доктори илми филология, профессор,
узви шурои диссертатсионӣ

Раҳмонова Н. Ш.

доктори илми филология, профессор,
узви шурои диссертатсионӣ

Ҳомидов Д.Р.

“17” 02 2024